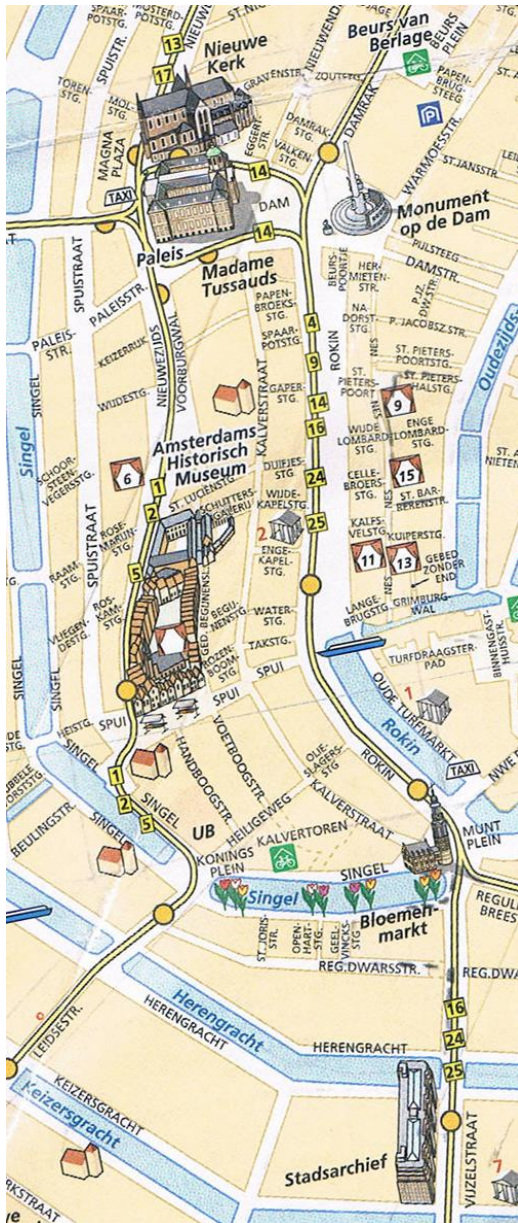

Wandelen door Amsterdam langs plekken uit de SIXTIES

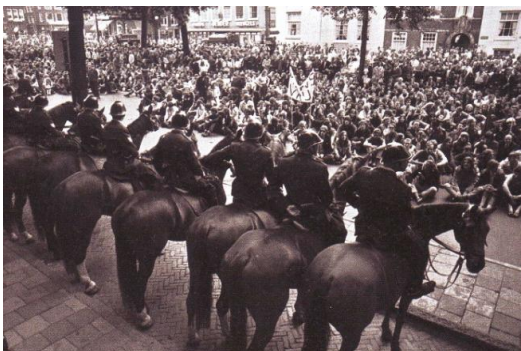
traject “rond het Spui”

Deze wandeling bestaat uit twee delen en gaat langs een groot aantal gedenkwaardige plekken uit de roerige SIXTIES AMSTERDAM.

Dit traject “rond het Spui” begint en eindigt op het Spui (café Hoppe/café de Zwart).

Het aansluitende traject “Op naar het Leidseplein” begint op het Spui en eindigt op het Leidseplein (*apart beschreven*).

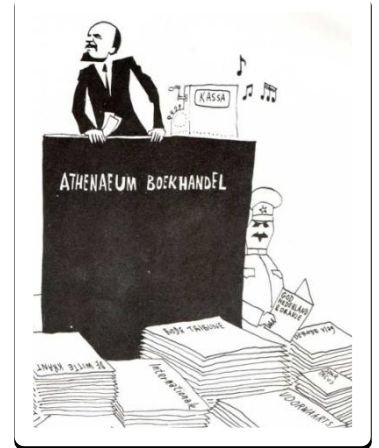

Starten in **café Hoppe** aan **het Spui nr. 18-20**. Dit café, begonnen in 1670, bevindt zich op de hoek van het Spui en de Heisteeg. In 1937 werd Hoppe uitgebreid met een serre, bekend als “*de Zit-Hoppe*”. Ga binnendoor naar het oudste deel van het café: “*de Sta-Hoppe*”.

Links aan de overkant op het Spui **het Atheneum Nieuwscentrum** (sinds 1969) en **de Atheneum boekhandel** (sinds 1966), opgericht door Johan Polak en Rob van Gennep.

Reeds in 1962 waren zij een moderne uitgeverij begonnen: een begrip in *links-intellectuele* kringen. Zowel literaire als links-politieke uitgaven passend bij de tijdgeest van maatschappelijke veranderingen en de nieuwe bewegingen zoals Provo, Nieuw Links, D’66 en ook internationale stromingen.

NB: Het radicale pamflet “*tien over rood*”(een uitdaging in 1966 van Nieuw Links aan de PvdA) is door Polak & Van Gennep uitgegeven. Ga naar binnen en ervaar het doolhofkarakter van deze boekwinkel, voorheen een schilderijenhandel, verbouwd door architect Wiek Röling.

Buitengekomen linksaf om de hoek: **de Nieuwezijds Voorburgwal nr. 348**, waar zich **Galerie Seriaal** bevond, geopend eind 1968 (initiatiefnemers Ritsaert ten Cate, Wies Smals en Mia Visser). Wies Smals was de galeriehoudster, ze startte een multiple-galerie met eigentijdse kunst, een nieuw fenomeen in Amsterdam. Later werd deze ruimte opgenomen in de Atheneum Boekhandel. Wies Smals en de Galerie Seriaal verhuisden in 1973 naar pakhuis De Appel a/d Brouwersgracht (start van galerie de Appel).

Op **nr. 330: het modern antiquariaat Van Gennep** (inmiddels weer uitgeverij Van Gennep; *straks nog meer info bij Langebrugsteeg 13/Nes 128*).

Aan de gevel portretten van beroemde schrijvers: Hannah Ahrendt, James Joyce, Karl Marx en Virginia Woolf.

Loop terug naar **het Spui** en oversteken naar **het begin van de Handboogstraat** : Hier was vanuit een pand rechts, hoog boven de straat, *de provisorische brug* gebouwd om tijdens de bezetting van het Maagdenhuis de ingesloten

studenten te bevoorraden. De brug werd destijds door sympathiserende communistische bouwvakkers (CPN-leden) gebouwd, want de CPN was in die tijd zeer “*en vogue*” bij veel actievoerende studenten.

Spui nr. 21 het Maagdenhuis, bekend van de bezetting in 1969 door studenten die inspraak eisten in het universiteitsbestuur. Ga binnen een kijkje nemen. Vervolgens weer de buitentrap af en naar rechts, langs **Spui nr. 15**, een opvallend *art nouveau* gebouw op de hoek (uit 1896; architect Van Arkel).

Loop de **Voetboogstraat** in naar **nr. 13/15 galerie 't Gildehuys**, een initiatief van Ru en Dolly Mechers. Zij waren in 1946 één van de eersten met moderne kunst na WOII. Diverse kunstenaars (later aangesloten bij de COBRA groep) hebben hier geëxposeerd.

Ga aan het eind van de straat linksaf de *Heiligeweg* in en steek de *Kalverstraat* over. Hier kruist de wandeling de route van de **Mars door Amsterdam**, een initiatief van Wim T Schippers en Willem de Ridder in 1963 (*meer over de Mars op de website, o.a. een filmpje*).

Loop door via de *Olieslagerssteeg* naar het Rokin. Linksaf op **Rokin nr. 126** was tot 1954 **Kunstzaal van Lier** gevestigd. Meermalen exposities van eigentijdse kunst o.a. in 1949 de *Experimentele Groep in Holland* (de voorloper van de bekende COBRAbeweging). en in 1951 een Karel Appel expositie, geopend door Lucebert met gedichten.

Rokin nr.112: Sociëteit Arti (officieel de *Maatschappij Arti et Amicitiae*), een in 1839 opgerichte vereniging van beeldende kunstenaars en kunstminnaars. De sociëteit is nog steeds in bedrijf en uitsluitend toegankelijk voor leden (met introducés). Er zijn wel twee openbare expositieruimtes (let op openingstijden).

Juli 1948 was er een expositie van Appel, Constant, Corneille, Wolvecamp en Jan Nieuwenhuis, van de *Experimentele Groep in Holland*. Medio jaren 60 waren er ook jazzconcerten: **Jazzart** (initiatiefnemers o.a. Michiel de Ruijter van het VARA programma

Radio Jazzmagazine en Guus Dijkhuizen, redacteur van Gandalf). Vrijwel alle groten van de Nederlandse jazz-scene hebben hier gespeeld. **Jazzart/ARTI** is gestopt in 1967.

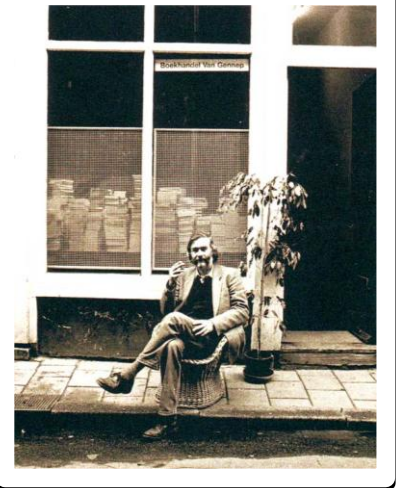
Steek nu , bij Arti, het drukke **Rokin** over. In de zestiger jaren trokken hier vele demonstraties voorbij.

Dan doorlopen naar *de Langebrugsteeg* : op de hoek **Langebrugsteeg nr. 13/Nes nr. 128** was in 1968 de **boekhandel en uitgeverij Van Genneep** gevestigd.

Vanwege onoverbrugbare verschillen (zakelijk en politiek) tussen Polak en Van Genneep (zie info bij Spui) besloot Rob van Genneep z'n eigen weg te gaan samen met een compagnon, Jaap Jansen: een "linkse boekhandel en Uitgeverij". Begin 1985 moest de zaak in de Nes sluiten wegens teveel verlies. De zaak werd voortgezet als

antiquariaat aan de Nieuwezijds Voorburgwal nr 330. Na het overlijden van Van Genneep in 1994 is de uitgeverij enige tijd samengegaan met de Wereldbibliotheek, maar is nu weer zelfstandig. (zie info bij *Nieuwezijds Voorburgwal 330*)

Tip: op de andere hoek van de Nes een gebouw uit **de Nieuwe Zakelijkheid** (1932 van architect Kemper).

Loop terug naar **het Rokin** en ga gelijk rechtsaf naar **nr. 97**: hier was destijds **Galerie/kunsthandel Monet** (eigenaar Joop Smid) gevestigd.

Op 5 oktober 1962 vond daar de eerste **Fluxus-manifestatie** in Nederland plaats. Een vernissage van de Duitser Wolf Vostell "*Parallele Aufführungen Neuester Musik*" werd opgeluisterd met werk van o.a. Vostell *Parallele Dêcollage* , waarbij een jukebox van het merk 'Wurlitzer' tijdens het spelen van 'Twist' neerstort,

Nam June Paik die het stuk *Trois Bagatelles* van Gyorgy Ligeti nauwkeurig bestudeert (**vier lege pagina's partituur**) en dan één enkele harde vuistslag op de piano geeft. Verder ook werk van Dick Higgins, Alison Knowles en Tomas Schmit.

Amsterdam was tussen 1962 en 1964 één van de eerste steden in Europa waar de **internationale Fluxus-beweging** zich manifesteerde, bv. in galerie Amstel 47 werd de Prepared Piano van Nam June Paik gedemonstreerd. Er waren meerdere **Fluxus Festivals** o.a. in De Kleine Komedie (Amstel nr 56) en in HypoKriterion (Roeterstraat).

Willem de Ridder en Wim T. Schippers voerden een **Mars door Amsterdam** uit (die we inmiddels hebben gekruist)

en Willem de Ridder reed in 1963 met zijn *Papieren Constellatie* door de stad, o.a. over het Damrak en het Rokin.

De wandeling vervolgen langs het **Rokin**,

maar kijk eerst even naar het belendende pand **nr. 99**

met z'n **opvallende gevel** (1990, architect Mart van Schijndel) en naar **Rokin nr. 113**: hier was in 1951 **het Financieele Dagblad** gevestigd.

Nu opnieuw het Rokin oversteken, waar op een vluchtheuvel Hans Verhagen, Wim van der Linden en Wim T. Schippers van **het VPRO jongerenprogramma Hoepla** zijn gesignaleerd (medio 1967).

Loop dan naar **Rokin nr. 102**: sinds 1932 de **Maatschappij voor Kunst en Antiekveilingen "Mak van Waay"**, internationaal georiënteerd en succesvol, maar in 1974 overgenomen door het Engelse Sotheby's, dat inmiddels ook al weer is verdwenen.

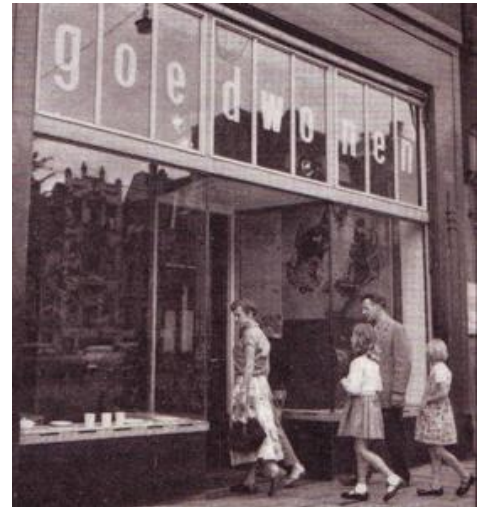
nr. 92-96: zie het fraaie pand waar sinds 1915 **het sigarenhuis Hajenius** is gevestigd. Neem binnen een kijkje: het opvallende *Art-Deco*-interieur, de “rookkamer” en het museum.

nr. 78: hier zat sinds 1911 **Kunsthandel/ Fine Art Gallery van “E.J. Wisselingh & Co”**, zie de tegeltableaus in de gevel. De firma is rond 2003 verhuisd naar Haarlem.

nr. 56: in de 50er/60er jaren zat hier het voorlichtingscentrum en toonzaal van de **Stichting Goed Wonen**. Hier adviseerden men over “het eigentijdse moderne interieur” en werd het maandblad. **Goed Wonen** uitgegeven.

In 1962 verhuisde de Stichting naar de **Leidsestraat nr. 5** (zie bij de wandeling naar het Leidseplein).

Vervolgens teruglopen en rechts (na **Rokin nr. 60!**) de zeer smalle **Duifjessteeg** in, de **Kalverstraat** oversteken (en opnieuw **De Mars** door **Amsterdam** kruisen) door de **Sint Luciënsteeg** naar de **Nieuwezijds Voorburgwal**.

In de **Sint Luciënsteeg nr. 27** bevindt zich één van de drie toegangen tot het in 1960 (!) gesloten **Burgerweeshuis** (opgericht in 1580), nu **het Amsterdams Historisch Museum (het AHS)**.

Dit **AHS** valt buiten “een wandeling door de Sixties”, maar bekijk eens de binnenplaats, de overdekte galerij en het museum met vele stadsplattegronden en stadsschilderijen (interessante puzzels voor een kunstgeograaf), o.a. het bekende **Gezicht op Amsterdam in vogelvlucht, 1538. Cornelis Anthonisz.**

Aangekomen op de **Nieuwezijds Voorburgwal**, oversteken (*let op het verkeer*) naar de evenzijde:
nr. 284: Galerie Sothmann. van Magdalene Sothmann. Zij opende in 1955 boven haar boeken & prenten antiquariaat de galerie, met werk van eigentijdse kunstenaars.

nr. 282: Cabaret Tingel Tangel van Sieto en Marijke Hoving. Zij begonnen hier in 1957 met geëngageerd en lichtvoetig cabaret.

Tot in de 80er jaren speelden o.a. Jaap van der Merwe, Jasperina de Jong, Guus Vleugel, Frans Halsema en Gerard Cox. Sinds 1989 is hier het **Betty Asfaltcomplex** (Paul Haenen en Dammy van Geest).

nr. 270: Galerie Petit, sinds 1974 op deze locatie, maar gestart in begin 1970 in de BinnenVisserstraat (bij de Haarlemmerstraat).

Attentie:

de Nieuwezijds Voorburgwal: het Vestigingsgebied van de kranten/weekbladen in de SIXTIES.

Hier kwam destijds bijna al het dagelijkse nieuws over de roerige 50er en 60er jaren vandaan.

De meeste dag- en weekbladen waren in die tijd geconcentreerd in het centrum van Amsterdam (vele al van voor WO II).

Er vonden echter nogal wat verschuivingen plaats, zodat de precieze locaties van alle kranten & weekbladen (die soms bij elkaar in hetzelfde gebouw zaten en af en toe verhuisden naar "verderop") een **onontwarbare geschiedenis** omvatten. Eind jaren 60 vertrekken de kranten/weekbladen vanuit het centrum naar de rand van de stad.

De locaties van destijds van de dag & weekbladen:

- **NwzVbw nr. 234-240:** **Algemeen Handelsblad** (Vrijzinnig Dagblad)
- **NwzVbw nr. 225:** **Telegraaf/ Courant Nieuws van de Dag** (neutraal Dagblad)
- **NwzVbw nr. 225:** **Het Parool/ Trouw** (Prot Chr Dagblad/Verzetskrant)
- **NwzVbw nr. 345:** **De Volkskrant** (RK Dagblad) in het markante ronde gebouw
- **Keizerrijk, steegje naast nr 234/240:** **Haagse Post** (onafh. Opinieweekblad)
- **NwzVbw nr. 268 (vanaf 1966) en NwzVbw nr. 116-118 (vanaf 1969):** **Haagse Post**

en verderop (maar buiten de wandeling):

- **NwzVbw nr. 65-73:** **De Nieuwe Dag** (Rk dagblad voor Amsterdam eo)
- **NwzVbw nr. 65-73:** **De Tijd** (Rk Dagblad)
- **Spuistraat nr. 110-112:** **Elseviers Weekblad** (wekelijks. opinieweekblad):
- **Hekelveld nr. 15:** **Het Vrije Volk** (landelijk Democratisch Sociaal Dagblad)
- **Keizersgracht nr. 324:** **De Waarheid** (landelijk Communistisch Dagblad) in **Felix Merites**
- **Rokin nr. 113:** **Het Financieele Dagblad**
- **Raamgracht nr. 4:** **Vrij Nederland**
- **Oudezijds Vbw nr. 241:** **De Indische Courant voor Nederland** (tot na. 1958)
- **Westeinde nr. 16:** **De Groene Amsterdammer** (links/liberaal opinieweekblad sinds '54)

Opvallend was, in de aanloop naar de 60er jaren, dat de kloof tussen het publiek en politie enerzijds en politie en de meeste journalisten anderzijds, steeds groter werd. De meeste kranten bleven in de redactionele commentaren kiezen vóór het gezag & politie en tegen oproerkraaiers, tot **een kantelmoment in 1966**, toen vrijwel alle redacties gezamenlijk kozen voor een kritische schrijfstijl naar politie & autoriteiten, uitgezonderd de Telegraaf.

Gedenkwaardig is de tweedaagse staking en demonstratie van Bouwvakkers in 1966 (vanwege de korting op hun vakantiegeld), die door politieoptreden hardhandig werd aangepakt. De volgende dag, op **14 juni**, bestormden de bouwvakkers **het gebouw van de Telegraaf**, boos over de “valse” berichtgeving in de krant over de demonstratie. Hierbij kwam de metselaar Jan Weggelaar om het leven.

Achteraf bleek dat er een totale communicatiestoornis was geweest binnen het politiekorps, zoals dat al vaker het geval was geweest in die periode, bv bij Het Koninklijk Huwelijk in maart. De hoofdcommissaris van politie Van der Molen kreeg korte tijd later (eervol) ontslag en de commissie Enschede, die de zaak verder onderzocht, concludeerde dat de relatie politie en burgemeester te wensen overliet. Hierop moest ook burgemeester Van Hall het veld ruimen.

10 jaar daarvoor was er ook al eens een uitbarsting geweest, maar nu bij **Dagblad de Waarheid** tijdens de “**Koude Oorlogsrellen**”.

Na WO II was er wereldwijd een zeer gespannen periode van “gewapende vrede tussen de communistische en de kapitalistische machtsblokken”. Ook Nederland werd hierin actief betrokken. Pas met de val van de Berlijnse Muur (1989) was deze “koude” periode min of meer voorbij.

De uitgeverij en het Communistisch Dagblad **De Waarheid** en het **Amsterdamse CPN hoofdkwartier** waren gevestigd in het **gebouw Felix Merites aan de Keizersgracht nr. 324**.

Op 4 november 1956 bestormden opgewonden betogers, onder veel bekijks vanaf de overkant van het water, het gebouw Felix Merites, kort nadat Sovjettroepen onverhoeds de Volksrepubliek Hongarije waren binnengevallen en het land politiek en maatschappelijk het stalinistische bewind van het communisme opdrongen.

De Koude Oorlog woedde ineens hevig in Amsterdam. De etalageruit van de CPN-boekhandel Pegasus op de Leidsestraat (zie verder op in de wandeling) werd die dag ook vernield:

De wandeling gaat nu verder naar

de **Nieuwezijds Voorburgwal nr. 242**: het befaamde **café Scheltema**.

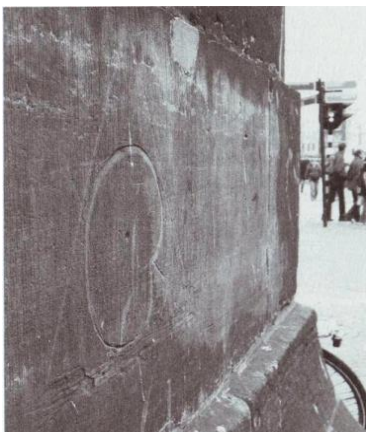

Hier troffen in de 60er jaren de journalisten en fotografen van diverse kranten elkaar, maar ook schrijvers, dichters, kunstenaars, acteurs, TV-persoonlijkheden, politici en nietsvermoedende passanten.

Tip: het steegje naast Scheltema is Keizerrijk,

waar ooit de burelen van de Haagse Post waren gevestigd.

nr. 234-240: ernaast, was indertijd het gebouw van het **Algemeen Handelsblad** (zie naam in de gevel).

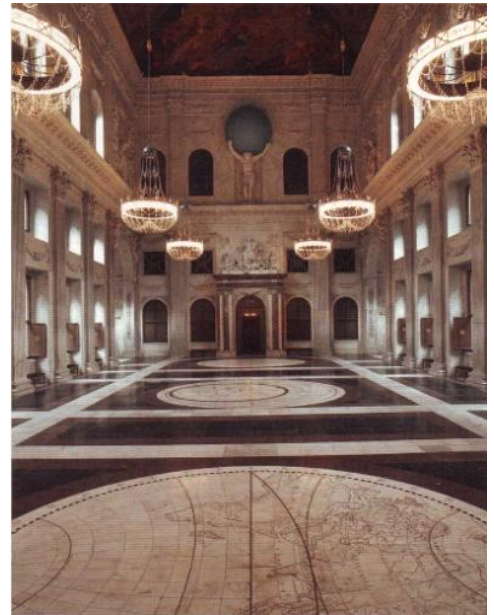
Nu rechtsaf richting **Paleisstraat**. Loop langs het Paleis en dan linksaf naar **de Dam**.

In het hardstenen basement van het paleis, vlakbij de **hoek Paleisstraat/Dam**, bevindt zich het eigenhandig door Robert Jasper Grootveld aangebrachte **GNOTteken**. Het is ontworpen in 1963 door RJG en Bart Huges, staat symbool voor Amsterdam als Magisch Centrum in de Delta. De stip in het midden staat voor *het Lieverdje op het Spui* (= centrum van Magisch Amsterdam), de ronding van de appel staat voor *de grachtengordel*, het steeltje voor *de Amstel* en de driehoek voor *Nederland*.

Loop nu voor **het Paleis** langs en bekijk zo mogelijk de prachtige hal en bedenk dat hier het huwelijk van Beatrix en Claus, na de rookbom in de Raadhuisstraat, “gewoon” werd voortgezet, met **de traditionele bordesscene** voor een onrustig publiek tot slot.

Bouwmeester: Jacob van Campen ,1648; Stadhuis van 1755 tot 1808, en na enige verbouwingen, Paleis van onze 1e koning, Lodewijk Napoleon, tot 1813. In 1813 werd koning Willem I hier gekroond. Het paleis bleef sindsdien “inhuldigings-Paleis” tot vandaag de dag. Te bezoeken van 11.00 – 17.00 uur.

Loop verder om het Paleis heen naar de **Nieuwezijds Voorburgwal** en dan naar de overzijde

nr. 176: Hotel Die Port van Cleve, een tweede belangrijke plek waar het journaille elkaar trof (even binnenkijken).

Buitengekomen rechtsaf naar *shopping centre Magna Plaza*, indertijd **het PTT Hoofdpостkantoor van Amsterdam**, gebouwd in 1899 in “postkantorengothiek”. (Architect was rijksbouwmeester C.H. Peters. De renovatie in 1992 tot winkelcentrum is van architect Hans Ruijsenaars). Loop naar binnen (en bekijk het gebouw) en dan via de begane grond, linksaf door **Grandcafé Ovidius** naar buiten: Dit is hoek Raadhuisstraat/Spuistraat.

Kijk vervolgens naar rechts: daar is **de plek** die op 10 maart 1966 wereldnieuws werd: Bij de galerijen in **de Raadhuisstraat** werd een rookbom gegooid tijdens de trouwstoet van Beatrix en Claus.

NB. Men ging er voetstoots van uit dat de provo's hier de hand in hadden, ten onrechte bleek later. Het was een “gewoon” protesterend echtpaar .

Er was indertijd veel te doen over het huwelijk. Met name de vraag waarom de toenmalige regering Cals er op stond dat het huwelijk absoluut in Amsterdam moest plaatsvinden. (aanvankelijk dacht men dat juist Beatrix dit wilde, ook ten onrechte, zij was liever in Baarn getrouwd). Het bleek een enorme inschattingsfout met grote gevolgen (arrogantie van de macht?).

Steek nu de Raadhuisstraat over en loop verder door de Spuistraat, richting het Spui.

Vorbij de Paleisstraat bevinden zich nog restanten van bekende kraakpanden uit de 70er en 80er jaren, o.a. op **Spuistraat nr. 216: Vrankrijk**.

Verderop:

Spuistraat nr. 270-272 (op de hoek van de Rosmarijnsteeg) het **boekwinkeltje d' Eendt**. Hans Roduin opende hier na WOII naast een antiquariaat ook een afdeling waar de nieuwste literatuur en beeldende kunst werd gepromoot en tijdschriften als Braak, Reflex en Cobra te koop waren.

Vanaf 1960 tot in de 70er was hier ook **Galerie d'Eendt**, opgericht door Will Hoogstraate en Hans Rooduin. (maar Hans stapte er vrij snel weer uit).

Aan de overkant (de even zijde) een intermezzo in de tijd:

Spuistraat nr 265: hier was tussen 1950 en 1957 **galerie Le Canard** (huurder van het pand was wederom Hans Roduin), met veel culturele activiteiten o.a. voordrachten van dichters, jazzmuziek, moderne componisten.

De exposities omvatten o.a. leden van *de Experimentele Groep Holland* in die jaren. (zie voor nadere info de wandeling "Dwars door Amsterdam, die begint bij de Schreierstoren", het atelier van Karel Appel OZVBW)

Wandeling vervolgen door de **Spuistraat**

nr. 269: café De Koningshut, in die jaren een bekende "afzak"plek waar o.a. kunstenaars, journalisten, nouveau riche-tiepes, klootjesvolk en andere kroegtijgers kwamen.

nr. 283: uitgeverij Wereldbibliotheek (gevestigd in hetzelfde gebouw als Uitgeverij van Gennep (Nieuwezijds Voorburgwal 330), ooit was er een samenwerking tussen beide uitgeverijen.

nr. 294: restaurant d'Vijff Vlieghen van de excentrieke restauranthouder Nicolaas Kroese (1905-1971).

Een aantal panden aan de Spuistraat behoorden tot het restaurant met tegenwoordig de officiële toegang in de Vliegende Steeg (zijstraat van de Spuistraat).

Nicolaas Kroese raakte gaandeweg verslingerd aan kabbalistiek, wereldvrede-wiskunde en een wirwar van heilsverwachtingen. Kortom, een bekende Amsterdammer en een bijzonder mens die goed paste in de SIXTIES.

Tijdens de zaterdagavond happenings rondom het Lieverdje mochten publiek en de provo's bij d'Vijff Vlieghen schuilen voor in de Spuistraat chargerende agenten.

Tot slot :

Spuistraat nr. 328-330: Galerie Krikhaar (eigenaar Herman Krikhaar) van 1963 door tot 1988., met internationaal georiënteerd werk, maar ook van Appel, Constant, Rooskens, Wolvecamp en Armando.

*TIP : ga nu naar **café de Zwart** tegenover Hoppe of toch weer in **café Hoppe** ?*

*Straks misschien nog oversteken naar het **Atheneum Nieuwscentrum**? wellicht is er nog iets bijzonders te vinden in de bakken of schappen vol met internationale dag-en weekbladen, maand-en kwartaalbladen en de vele onafhankelijke tijdschriften.*

Dit is het einde van het traject “rond het Spui”.

Het aansluitende traject “*Op naar het Leidseplein*” begint ook bij het Spui en eindigt op het Leidseplein (café Americain).

Voor meer informatie over andere wandeltrajecten, achtergronden van de wandelingen, aanvullend materiaal over de SIXTIES of over de route van “de Mars door Amsterdam” :

Sixties Amsterdam 2 wandelroutes:

www.kunstgeografie.nl/sixties_amsterdam/start.htm

Voor tips en suggesties : info@kunstgeografie.nl